

V. DUSZPASTERSTWO LITURGICZNE

Ks. Bogusław Wolański

Formacja służby liturgicznej w diecezji legnickiej

W liście apostolskim na rozpoczęcie Roku Eucharystii w 2004 r. Sługa Boży Jan Paweł II zwrócił się do wiernych z prośbą, by dbać o piękno celebracji eucharystycznych. „Eucharystia to wielka Tajemnica! Tajemnica, którą trzeba przede wszystkim dobrze celebrować. Trzeba, aby Msza św. zajmowała centralne miejsce w życiu chrześcijan i aby każda wspólnota dokładała wszelkich starań dla jej uroczystego celebrowania, zgodnie z ustalonymi normami, z udziałem ludu, korzystając z posługi różnych osób, wypełniających zadania dla nich przewidziane...”¹. Sprawowanie Eucharystii powinno odznaczać się godnością i pięknem, gdyż jest ona celebracją paschalnego misterium Chrystusa.

Pierwszym, który troszczy się o sprawowanie Eucharystii w Kościele lokalnym, jest biskup diecezjalny. W centrum posługiwania biskupa znajduje się Eucharystia, którą sam sprawuje, o jej godne sprawowanie troszczy się, i w której w sposób szczególny wyraża się jego urząd „ekonomy” czy szafarza łaski najwyższego kapłaństwa². Wszelką prawowitą celebracją Eucharystii kieruje biskup osobiście albo przez swoich współpracowników prezbiterów. Czynią to według określonych przepisów, a w sprawowaniu Mszy św. może im posługiwać diakon, jako ten, który zajmuje pierwsze po prezbiterze miejsce w wypełnianiu posług: głosi Ewangelię, niekiedy przepowiada słowo Boże, wygłasza intencje modlitwy powszechnej, pomaga kapłanowi przygotowując ołtarz i usługując przy sprawowaniu ofiary, rozdziela wiernym Eucharystię, a niekiedy także wzywa lud do wykonywania pewnych gestów i przyjmowania postaw ciała³.

Biskupom, prezbiterom i diakonom w wypełnianiu funkcji pomaga służba liturgiczna, czyli odpowiednio przygotowana grupa wiernych, którzy są odpowiednio uformowani i zaznajomieni z przepisami Kościoła dotyczącymi podejmowanych posług. Powołani do pomocy w celebracji eucharystycznej powinni być dobrze do niej przygotowani, odznaczać się nienagannym życiem chrześcijańskim, wiarą, postawą moralną i wiernością wobec Magisterium Kościoła. Jest wskazane, żeby przeszli formację liturgiczną, odpowiadającą ich wiekowi, kondycji, rodzajowi życia i stopniowi kultury religijnej. Nie należy do takich posług powoływać osoby, których wyznaczenie mogłoby budzić zdziwienie wiernych⁴. Każda funkcja liturgiczna jest świętą czynnością, w której jest obecny i działa Chrystus, najwyższy Kapłan. To On niewidzialnie przewodniczy każdej celebracji i On uobecnia mocą Ducha Świętego swoje

¹ Jan Paweł II, *List apostolski „Mane nobiscum, Domine”* 17, Watykan 2004.

² Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Pastores gregis”. O biskupie służce Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata* 37, Watykan 2003.

³ OWMR 92-94.

⁴ Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja o zachowaniu i unikaniu pewnych rzeczy dotyczących Najświętszej Eucharystii* 1, Kraków 2004.

zbawcze dzieło. Spełnianie funkcji liturgicznych to oddawanie siebie na służbę Chrystusowi. Wierni świeccy swoje zadania spełniają jako uczestnicy kapłaństwa wspólnego, które jest kapłaństwem Chrystusa. On w nich przemawia, gdy czytają słowo Boże, w nich się modli, gdy kierują do Boga swoje wezwania, przenika ich serca, gdy niosą do ołtarza owoce ziemi i pracy rąk ludzkich. O Nim przypominają znaki, które usługujący niosą w czasie procesji⁵.

Mając na uwadze nauczanie Kościoła, Duszpasterstwo Służby Liturgicznej Diecezji Legnickiej podejmuje różne inicjatywy związane z formacją wiernych przygotowywanych do odpowiednich posług. W artykule zostaną m.in. zaprezentowane kursy organizowane w diecezji i inne działania formacyjne. Warto nadmienić, że w diecezji oprócz duszpasterza służby liturgicznej, który koordynuje całość, powołany jest duszpasterz służby liturgicznej ds. formacji, którego zadaniem jest organizowanie i prowadzenie wyżej wspomnianych kursów.

A. Kursy lektorskie

W diecezji legnickiej kursy lektorskie odbywają się w ramach dekanatów. w każdym z 29 dekanatów powołany jest duszpasterz służby liturgicznej, który na danym terenie zobowiązany jest do zorganizowania takiego kursu. zazwyczaj odbywają się one w parafii dziekańskiej lub w parafii, gdzie posługuje wyżej wymieniony duszpasterz.

Na jedno ze spotkań duszpasterzy dekanalnych z biskupem diecezjalnym zaproszony został autor podręcznika pt. „*Lektor. Droga do posługi liturgicznej*” ks. prof. Eugeniusz Mitek z Wrocławia, który w swojej prelekcji szczegółowo omówił tematy: dobór kandydatów na kurs lektorski (ważny jest wiek – od II klasy gimnazjalnej i zdolność wyraźnego czytania); czas i miejsce kursu lektorskiego; osoby prowadzące zajęcia; osobowość opiekuna na kursie lektorskim oraz strukturę wyżej wymienionego podręcznika. Poruszane zagadnienia zostały uznane jako wzorzec w organizowaniu takich kursów. Każdy z duszpasterzy otrzymał słowną instrukcję do prawidłowego przeprowadzenia zajęć. Podczas kursu, który z wyłączeniem świąt powinien odbywać się raz w tygodniu, np. w sobotę, od października do czerwca, kandydaci przechodzą formację wewnętrzną, biblijną, liturgiczną oraz zaliczają zajęcia z fonetyki, zachowania przy ambonie i głośnego odczytywania tekstów. Dopiero po tak szczegółowej formacji można uznać, że wierny jest gotowy do podjęcia posługi ministranta słowa Bożego, nazywanego też lektorem. Należy również zwrócić uwagę, że ukończenie kursu nie jest końcem pracy formacyjnej. Konieczne jest, by była ona nadal prowadzona w parafiach na cotygodniowych zbiórkach.

B. Kursy ceremoniarzy

W roku szkolnym 2004/2005 w diecezji legnickiej został zorganizowany po raz pierwszy kurs ceremoniarzy. Celem jego było wykształcenie i uformowanie grupy wiernych, którzy zajmują się przygotowaniem i pokierowaniem celebracji liturgicznych. Na zaproszenie skierowane do poszczególnych parafii odpowiedziało 60 chłop-

⁵ S. Szczepaniec, *Ceremoniał zgromadzenia liturgicznego* – wydanie studyjne. Cz. I: *Ogólne zasady celebracji liturgii*, 5-6, Kraków 2005, s. 3.

ców, natomiast kurs ukończyło ok. 40. Część z nich obecnie mieszka na terenie diecezji świdnickiej. Kurs został zorganizowany centralnie. Składał się z 6 dwudniowych zjazdów (piątek-sobota). Zajęcia odbywały się w Centrum Formacji Charytatywnej w Legnicy. Przyjazd był w piątek do godz. 17⁰⁰, a rozjazd w sobotę po godz. 16⁰⁰. Ówczesny biskup legnicki Tadeusz Rybak zaakceptował następujący zakres materiału:

ZAJĘCIA PRAKTYCZNE – CZĘŚĆ PIERWSZA

1. Postawy i gesty w liturgii;
2. Szaty liturgiczne;
3. Przestrzeń liturgiczna;
4. Paramenty liturgiczne;
5. Ministrant ołtarza;
6. Ministrant światła;
7. Ministrant księgi i krzyża;
8. Turyferariusz i nawikulariusz;
9. Ministrant słowa Bożego;
10. Służba darów i służba ładu;
11. Żeńskie zespoły liturgiczne;
12. Ceremoniarz;
13. Liturgia Triduum Paschalnego.

ZAJĘCIA PRAKTYCZNE – CZĘŚĆ DRUGA

1. Przygotowanie Eucharystii;
2. Obrzędy wstępne i liturgia słowa Bożego;
3. Przygotowanie darów i Modlitwa eucharystyczna;
4. Obrzędy Komunii i Obrzędy rozesłania;
5. Obrzędy sakramentu chrztu;
6. Eucharystia z udzieleniem sakramentu bierzmowania;
7. Sakrament pokuty i pojednania;
8. Sakrament małżeństwa;
9. Sakrament chorych;
10. Obrzęd poświęcenia ołtarza;
11. Eucharystia, podczas której dokonywane są poświęcenia;
12. Wystawienie Najświętszego Sakramentu i procesja eucharystyczna;
13. Wizytacja kanoniczna;
14. Obrzędy pogrzebu.

KATECHEZA LITURGICZNA

1. Co to jest liturgia – celebrowanie zbawienia człowieka tu i teraz;
2. Zgromadzenie liturgiczne jako podmiot – funkcje w liturgii, jako przejaw aktywności zgromadzenia, które sprawuje liturgię;
3. Liturgia Godzin;
4. Rok liturgiczny – Dzień Pański;
5. Rok liturgiczny – Czas Objawienia Pańskiego;

6. Rok liturgiczny – Czas Paschy;
7. Triduum Paschalne;
8. Rok liturgiczny – Czas „w ciągu roku” (zwykły);
9. Cześć oddawana Najświętszej Maryi Pannie;
10. Potrzeba formacji służby liturgicznej w parafii (zaangażowanie laikatu, zgodnie z Vaticanum II).

FORMACJA WEWNĘTRZNA

1. Moja modlitwa i Bóg w moim życiu;
2. Moje przeżywanie liturgii;
3. Mój sakrament pokuty i pojednania (rachunek sumienia – praktyczne wskazówki);
4. „Kto nie czyta słowa Bożego, nie może dobrze przeżywać liturgii”;
5. Moje apostołstwo;
6. Moje skupienie – błogosławieni cisi;
7. Czystość i niepodzielność serca;
8. Powołanie do świętości;
9. Piękno liturgii, odbiciem piękna życia.

Zajęcia prowadzili przełożeni i wykładowcy Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej przy współudziale alumnów. Ostatnie spotkanie odbyło się w domu rekolekcyjnym w Zagórze Śląskim, gdzie odbył się egzamin. Na uroczystej Mszy św. ceremoniarzy mianował i przekazał im krzyże biskup Tadeusz Rybak. Kolejna edycja kursu planowana jest w roku szkolnym 2006/2007.

Duszpasterstwo Służby Liturgicznej podejmuje dalszą formację ustanowionych ceremoniarzy poprzez organizowanie spotkań – dni skupienia. Pierwsze takie odbyło się w dniach 11-12 lutego 2006 r. w domu rekolekcyjnym w Szklarskiej Porębie. Zaprezentowane zostały wówczas dwa wykłady nt. „Ceremoniarz zatroskany o piękno celebracji eucharystycznych” oraz „Liturgia z biskupem w parafii na podstawie Ceremoniału Biskupiego”. Ceremoniarze otrzymują na bieżąco poprzez pocztę elektroniczną różne dokumenty i artykuły związane z podejmowaną przez nich posługą. Kolejne spotkanie zaplanowane jest na wrzesień 2006 r. w Krzeszowie.

C. Kursy psalterzystów

Pierwszy kurs psalterzystów w diecezji legnickiej zainaugurowany został 24 lutego 2006 r. Podobnie jak kurs ceremoniarzy zorganizowany jest centralnie. Zajęcia odbywają się w Legnicy w Centrum Formacji Charytatywnej. Zaplanowano 4 dwudniowe zjazdy. Przyjazd jest w piątek do godz. 17⁰⁰ i zakończenie w sobotę obiadem o godz. 13³⁰. Na zaproszenia skierowane do parafii odpowiedziało 30 osób. W kursie mogą brać udział dziewczęta i chłopcy z klas gimnazjalnych i starsi, posiadający predyspozycje muzyczne. Biskup legnicki Stefan Cichy zaakceptował następujący rozkład zajęć:

Spotkanie I

- zajęcia z emisji głosu i melodie śpiewów międzylekcyjnych;
- wykłady z liturgiki: „Troska o piękno celebracji liturgicznych” oraz „Liturgia słowa”;
- ćwiczenia ze śpiewu w małych grupach (3-4 osoby);

- ćwiczenia z zachowania w prezbiterium i przy ambonie.

Spotkanie II

- zajęcia z emisji głosu i melodie śpiewów międzylekcyjnych;
- wykłady z liturgiki: „Rok kościelny”, „Układ liturgii Mszy św.”;
- wykład z teologii biblijnej „Psałterz częścią Biblii”;
- ćwiczenia ze śpiewu w małych grupach (3-4 osoby);
- ćwiczenia z zachowania w prezbiterium i przy ambonie.

Spotkanie III

- zajęcia z emisji głosu i melodie śpiewów międzylekcyjnych;
- wykład z liturgiki „Świętowanie niedzieli”;
- wykład z teologii biblijnej „Miejsce i znaczenie psalmów w liturgii Kościoła”; -
ćwiczenia ze śpiewu w małych grupach (3-4 osoby);
- zajęcia z foniatrą z zakresu higieny głosu;
- ćwiczenia z dykcji i emisji głosu.

Spotkanie IV

- zajęcia z emisji głosu i melodie śpiewów międzylekcyjnych;
- wykład z liturgiki „Księgi liturgiczne”;
- wykład z teologii duchowości „Elementy duchowości i przygotowanie do liturgii”;
- ćwiczenia ze śpiewu w małych grupach (3-4 osoby);
- egzamin końcowy z zakresu śpiewu.

Zajęcia na kursie prowadzone są przez przełożonych i wykładowców Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej, księży pracujących w parafiach oraz alumnów. Na zakończenie uczestników kursu do posługi psalterzystów włączy biskup legnicki Stefan Cichy. Kolejna edycja kursu planowana jest w roku szkolnym 2007/2008. Podobnie jak w przypadku ceremoniarzy formacja psalterzystów będzie kontynuowana poprzez organizowanie spotkań szkoleniowych i dni skupienia.

D. Diecezjalna pielgrzymka do Krzeszowa

Ważnym elementem formacji jest pielgrzymowanie do szczególnych miejsc kultu. W diecezji legnickiej takim miejscem jest Sanktuarium Maryjne w Krzeszowie. Rokrocznie we wrześniu odbywa się tam diecezjalna pielgrzymka służby liturgicznej. Pielgrzymi podzieleni na grupy wiekowe mają okazję wysłuchać katechez liturgicznych oraz uczestniczyć w uroczystej Mszy św. sprawowanej przez Biskupa Legnickiego. Przy tej okazji organizowane są również różne gry i zabawy. Jest to szczególnie dzień jedności wszystkich posługujących podczas liturgii. Ministranci z diecezji legnickiej włączyli się również w pielgrzymkę ogólnopolską na Jasną Górę oraz wezmą udział w Europejskim Spotkaniu Ministrantów w Rzymie na przełomie lipca i sierpnia 2006 r.

E. Miesięcznik „Króluj nam, Chryste” z dodatkiem legnickim „Ministrare”

W styczniu 2006 r. rozprowadzono w parafiach diecezji pilotażowo 1000 numerów ogólnopolskiego czasopisma „Króluj nam, Chryste” z dodatkiem legnickim „Mi-

nistrare”. Od tego momentu sprzedaż tego miesięcznika utrzymuje się na poziomie ok. 900 egzemplarzy. Jest on systematycznie czytany przez ministrantów i wykorzystywany w zajęciach formacyjnych. Po ustaleniu z redakcją w Poznaniu dodatek lokalny ukazywać się będzie 5 razy w roku. Jest on przygotowywany przez ministrantów diecezji.

F. „Gazetka Ministrancka”

Od Adwentu 2005 r. Duszpasterstwo Służby Liturgicznej wydaje „Gazetkę Ministrancką” do gablotek w zakrystiach i salkach ministranckich. Jest to element dekoracyjny, ale przede wszystkim informacyjny. Zamieszczane są tam wiadomości z działalności duszpasterstwa i zaproszenia dla ministrantów do wzięcia udziału w podejmowanych inicjatywach.

G. Piłkarska Liga Ministrancka

Jednym z elementów formacji jest również działalność sportowa. Uczestnictwo w zawodach integruje środowisko i wyrabia ducha współzawodnictwa i zdrowej rywalizacji. Dlatego też w diecezji legnickiej została zainaugurowana Liga Ministrancka o Puchar Biskupa Legnickiego. Turniej rozłożony został na dwa lata (2006/2007). W pierwszym rzędzie rywalizacja odbywa się w dekanatach, następnie w rejonach i między rejonami. Czwarta faza to finał z udziałem trzech drużyn, który rozegrany zostanie w Legnicy. Wówczas to zwycięska drużyna otrzyma puchar ufundowany przez biskupa Stefana Cichego.